

บทความวิจัย

มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม : สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม

ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

มารีเยาะ สารณะ*, อัสมัน แดอาลี**

* นักศึกษาปริญญาโท

** อาจารย์ที่ปรึกษา (ดร.)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม (2) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยเอกสารและภาคสนาม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วจำนวน 20 ครอบครัว และประกอบด้วยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (2) ประเด็นสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว และเจาะลึกเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำไปใช้ของมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่ามะฮัร คือ ทรัพย์สินเงินทองหรือคุณประโยชน์อื่นๆที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงเนื่องจากการสมรส ดังปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “และพวกเจ้าจงให้ทรัพย์สินมะฮัรแก่บรรดาหญิง ด้วยความเต็มใจ” (อัลนิซาอ: 4)

สังคมปัจจุบันมีความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรไม่สอดคล้องและไม่ตรงเจตนารมณ์กับกฎหมายอิสลามที่แท้จริง โดยจะพบสภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งในปัจจุบันมุสลิมตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมะฮัรตามกฎหมายอิสลามน้อยมาก โดยส่วนใหญ่จะกำหนดค่ามะฮัรตามการศึกษา การงานอาชีพ ฐานะและตำแหน่งทางสังคมของฝ่ายหญิงทั้งหมดนี้มีผลต่อการกำหนดค่ามะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

คำสำคัญ : มะฮัร กฎหมายอิสลาม

Research

*Mahar In Islamic Law: States and Problems of Implementation
For Muslims In Lidun Muang Yala*

Mariyoh Sarana^{}, Asman Taeali^{**}*

^{} Student in Master of Islamic Studies*

^{**} Lecturer (Dr.)

Abstract

The objectives of this research were 1) To study mahar in Islamic laws 2) To study states and problems of Implementation for muslims in Lidun Muang Yala

This research was qualitative research including documents and filed study. The research instrument were 1) Interview form including 20family with having daughters was married and including the question for interview 2)The Issues for interview the sample group of them bout states and problems of implementation for muslims.

The results found that mahar were money or other benefit which the male spouse provide to her due to married (nikah) as Allah say in the Al-quran: "And give women (upon marriage) their bridal gifts graciously"

Now In a society where the maqasid shariah has lost understanding by seeing states and problems of implement for muslims in Lidun Muang Yala. Nowadays, Lidun Muang Yala found that low understanding about mahar according to Islamic laws. Most will be configured according to the education and career status and social position of women. All this affects the configuration of the mahar is increasing steadily in Lidun Muang Yala

Keywords: Mahar, Islamic laws

บทนำ

การมีคู่ครองหรือคู่ชีวิตเป็นเรื่องธรรมชาติที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงประทานไว้ให้แก่สรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์และพืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงกำหนดให้เป็นวิธีการสืบทอดสายตระกูลด้วยเช่นกัน ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

(الذاریات: 49)

ความว่า “และจากทุกสิ่งนั้นเราได้สร้างขึ้นเป็นคู่เพื่อพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”
(อัลซารียาต อายะฮที่ : 49)

พระองค์อัลลอฮ์ได้ยืนยันไว้ว่า พระองค์ทรงสร้างคู่ครองให้แก่มนุษย์เพื่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น และความเมตตา เพื่อพวกเขาจะได้ใช้ชีวิตร่วมกัน ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

(الروم: 21)

ความว่า “และส่วนหนึ่งของสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือการที่พระองค์ได้ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าเองจะได้สงบอยู่กัน และทรงให้มีความรักใคร่และเมตตาระหว่างพวกเจ้า แท้จริงในการนี้แน่นอน ย่อมเป็นสัญญาณแก่กลุ่มชนผู้ไตร่ตรอง”

(อัลรุม อายะฮที่ : 21)

Al-khin ได้กล่าวไว้มีใจความว่า “เมื่อพระองค์อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา และได้กำหนดให้มนุษย์นั้นมีสัญชาติญาณความต้องการทางเพศ ที่ทำให้ผู้ชายมองสตรีด้วยความพึงพอใจเช่นเดียวกับสตรีทางธรรมชาติในด้านนี้และจัดให้มีการดำเนินการการอย่างเป็นระบบ โดยการได้บัญญัติการสมรส เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่ฝังตัวอย่างมั่นคง และแน่นแฟ้นอยู่ในส่วนลึกของมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยถือว่าการสมรสเท่านั้นที่จะสนองความต้องการในลักษณะนี้โดยมีหลักการมารองรับ ซึ่งอิสลามไม่ได้ใช้ให้เก็บกดสัญชาติญาณนี้ไว้และไม่ได้ทำลายความเป็นชาย ด้วยการห้ามสมรสหรือด้วยการเรียกร้องไปสู่ลัทธิการไม่มีภริยา” (Al-khin, 1996:2/9)

แต่อิสลามก็ไม่ปล่อยให้สัญชาติญาณความต้องการทางเพศของมนุษย์เป็นไปอย่างอิสระเสรีอย่างไร้ขอบเขต เพราะจะเป็นการทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น ทำลายจริยธรรม และทำลายสถาบันครอบครัว และเป็น การเปิดประตูรับการล่อลวงของชัยฏอน (มารร้าย) แต่อิสลามมีจุดยืนที่มั่นคง อยู่ท่ามกลางตอบสนองความ

ต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์โดยให้พวกเขาสามารถแสดงบทบาทในทางที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ในการดำเนินมนุษย์และดำรงคงอยู่ต่อไป (อรุณ บุญชม.ม.ป.ป.4:5 และ Al-khin 1996 2/10)

ในการสมรสนั้น อิสลามได้บัญญัติมะฮฺร เพื่อเป็นการแสดงความจริงใจความบริสุทธิ์ใจและการให้เกียรติสามีที่มีต่อภรรยา โดยเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของชายที่ประสงค์จะอยู่รวมรวมเป็นสามีภรรยา และดำเนินตามหลักการใช้ชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ และอีกประการหนึ่งการมอบมะฮฺร ให้ฝ่ายสตรีก็เพื่อเป็นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องเครื่องแต่งกายและค่าใช้จ่ายอื่นๆของฝ่ายสตรีในเรื่องการสมรส(อรุณ บุญชม ม.ป.ป.4/5 และ Al- khin 1996:2/72)

อิสมาแอ อาลี กล่าวว่า “ มะฮฺร คือทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมา จากการสมรส และเป็นสิทธิโดยสมบูรณ์ของภรรยาเพียงผู้เดียวเท่านั้นโดยบุคคลอื่นไม่มีสิทธิใดๆเลยในมะฮฺรไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม” (อิสมาแอ อาลี 2547: 61) พระองค์ได้ตรัสไว้

﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงมอบแก่บรรดาสตรี ซึ่งมะฮฺรของพวกนางด้วยความเต็มใจ”

(อันนิซาอฺ อายะฮฺที่ 4)

มะฮฺร อาจจะเป็นเงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นกับข้อตกลงทั้งสองฝ่าย(วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาลัยปัตตานี ม.ป.ป.:12) เช่น บ้านเรือน เรือก สวน ไร่นา เครื่องประดับ ฯลฯ สิทธิและประโยชน์จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่บ้าน สิทธิการเพาะปลูกบนที่ดิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถกำหนดเป็นราคาได้ (อิสมาแอ อาลี, 2547:61)

มะฮฺรไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้า "ผู้หญิง"จึงมิใช่สินค้าที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาค่าตัวเพื่อซื้อขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้านั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัวถูกสินค้านั้นได้อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการดูถูกศักดิ์ศรีของสตรี เพราะของแพงอาจไม่ใช่วัตถุที่คิดไว้ก็ได้ อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮฺร แต่ได้มอบหมายให้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป

อัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่นะบูฮฺยัยได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับนะบีมูซาโดยตั้งเงื่อนไขว่าให้นะบีมูซา ทำงานเป็นลูกจ้างเป็นเวลา 8 ปีเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการแต่งงานในครั้งนี้ ซึ่ง นะบีมูซา ได้เพิ่มอีก 2 ปี รวมเป็น 10 ปี การทำงานโดยไม่คิดค่าจ้างในครั้งนี้ หากประเมินเป็นตัวเลขแล้วเป็นจำนวนที่มากมายแต่ไม่ใช่เป็นหลักฐานเพื่อนำจะมาปฏิบัติ อย่างน้อยเพื่อเป็นบทเรียนว่าการกำหนดค่ามะฮฺรระหว่างแหวนหลักเพียงหนึ่งวงหรือการสอนอัลกุรอาน กับการเป็นลูกจ้างเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคม และในแต่ละยุค แต่ละเหตุการณ์

หลักการอิสลามข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในประเด็นค่ามะฮฺรดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการกำหนดค่ามะฮฺรของมุสลิม ในตำบลลิถล อำเภอมือทอง จังหวัดยะลา มีหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านสภาพพื้นที่ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพและด้านฐานะหรือตำแหน่งทางสังคม เป็นต้น ซึ่งสภาพความเป็น อยู่ของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยเป็นชุมชนกึ่งเมือง ประกอบอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อิหม่ามมัศยิด

ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประชากรตำบลลิดล อำเภอมือ จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน และหลายระดับ เช่น สำเร็จจากต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษา ปอเนาะ เป็นต้น อีกทั้งค่านิยมประชากรในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอมือ จังหวัดยะลา ยังมีการแข่งขันในลักษณะวัตถุนิยมค่อนข้างสูง ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงอีกด้วย

ดังนั้นจากประเด็นปัญหาและด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญจะศึกษาเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอมือ จังหวัดยะลา” ซึ่งผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะให้วิจัยเรื่องนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ ปัญหา เรื่อง มะฮัรดังกล่าวและส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลามต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอมือ จังหวัดยะลา” มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอมือ จังหวัดยะลา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์ (Indepth Interview)

1. วิจัยเอกสาร: ผู้วิจัยรวบรวมอายุอะฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลาม รวมถึงทัศนะของนักวิชาการอิสลามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมะฮัร

ประเภทของเอกสารที่เลือก

1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีดังนี้

1. คัมภีร์อัลกุรอาน และหนังสือตัฟซีรอัลกุรอาน
2. หนังสืออัลหะดีษ
3. หนังสือต่างๆของบรรดานักวิชาการอิสลามที่เกี่ยวข้องกับมะฮัร

1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีดังนี้

1. เอกสาร วิทยานิพนธ์ วิจัย บทความ และวารสารที่เกี่ยวข้องกับมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม
2. หนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์

2. สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยการเลือกสัมภาษณ์ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วยี่สิบครอบครัวเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของมะฮัร ผู้วิจัยจึงกำหนดครอบครัวประชากรดังต่อไปนี้

1. โต๊ะอิหม่ามตำบลลิดล
2. โต๊ะบิลาลตำบลลิดล
3. โต๊ะครูปอเนาะตำบลลิดล
4. ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประจำปิตุยาตำบลลิดล

5.ชาวบ้าน ตำบลลิตร

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะร่วม คือลักษณะครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. โต๊ะอีหม่ามตำบลลิตร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนหนึ่งคน
2. โต๊ะบิลาตำบลลิตร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนหนึ่งคน
3. โต๊ะครูปอเนาะตำบลลิตร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนสามคน
4. ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประทีปวิทยาตำบลลิตร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนห้าคน
5. ชาวบ้านตำบลลิตร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนสิบคน

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัย

1.1. ศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

นิยามของมะฮัรในเชิงภาษา

คำว่า มะฮัรในเชิงภาษามาจากคำว่า (مهر المرأة) มะฮะรอ อัลมัรอะตะมะฮัรัน มีความหมายว่าการมอบและการจ่ายมะฮัรให้แก่สตรี
มะฮัร แปลว่า ค่าสมรส สำหรับพหุพจน์ของมะฮัร คือ มุฮูร การอ่านและการสะกดกริยาของมะฮัร (مهر) เหมือนคำมะนะอะ (منع) และนะเศาะเราะ (نصر) พยัญชนะตัวแรก ตัวที่สอง ตัวที่สามอ่านด้วยสะกดข้างบน คำว่า (أمهرها) หมายถึง จ่ายมะฮัรให้แก่สตรี (Al- abbad, fairuz 1/318)

นิยามของมะฮัรในเชิงวิชาการ

ความหมายของมะฮัรในเชิงวิชาการ มะฮัรหมายถึง สิ่งที่ว่าญิบ(จำเป็น)ด้วยสาเหตุการสมรสหรือการเสกหมั้นเนรโทะ (การร่วมประเวณีโดยสำคัญผิดตัว) หรือการมีเพศสัมพันธ์โดยบังคับ (อิบนุ มัญญู ลี ชานูลอระรอปี หน้า202)

ดูสุกียีให้ความหมายของคำว่ามะฮัรว่า ทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสกขอวัยเพศของนาง (อรรรอฟี , อัลอะชีร์ ชะเราะฮฺ อัลอะญีร์, หน้า 8 หน้า229)

เหตุผลในการการบัญญัติมะฮัร

อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติการสมรส ทั้งได้ทั้งระเบียบการเพื่อเป็นองค์ประกอบและได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อรองรับการสมรส นักกฎหมายอิสลามได้ให้การสมรสเริ่มต้นด้วยสำนวนเฉพาะแล้วตามด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆของการสมรส ส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์เหล่านั้นคือมะฮัรเป็นกฎเกณฑ์ของสัญญาสมรส อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้มะฮัรเป็นหน้าที่ของสามีในการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ทั้งมีการบัญญัติให้ชายต้องจ่ายมะฮัรให้กับหญิงทั้งในอัลกุรอานและอัลหะดีษ และมีการห้ามผู้ปกครองยึดเอามะฮัรของลูกมาเป็นกรรมสิทธิ์ตัวเอง เพราะบุตรสาวนั้นไม่ใช่สินค้าที่จะมาซื้อขายและแลกเปลี่ยน แต่ทว่านางคือผู้สูงส่งและมีเกียรติยิ่ง ซึ่ง

นางคือความไว้วางใจ(อามานะฮฺ)ที่สามีจะต้องปกป้องรักษา ดังนั้นเมื่อผู้ชายต้องการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์ กับผู้หญิง และแสวงหาผลประโยชน์จากนางในการใช้ชีวิตร่วมกัน อิสลามได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะกับชายโดยการให้ผู้ชายมอบมะฮฺรให้กับหญิงที่ตนได้สมรส เพื่อเป็นการแสดงถึงความจริงใจในความต้องการของชายที่มีต่อหญิง ดังอัลลอฮฺﷻได้กำหนดมะฮฺรกับท่านนบิอาดัมขณะที่ท่านต้องการเข้าใกล้นางหะวอา โดยมาลาอิกะฮฺได้กล่าวกับนบิอาดัมว่า "โอ้อาדםท่านจงออกห่างจากนางจนกว่าจะได้มอบมะฮฺรให้แก่นาง" แบบ อย่างดังกล่าวบ่งบอกว่า ภริยาคือผู้เป็นเจ้าของมะฮฺรอย่างสมศักดิ์ศรี และเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในทุกยุคทุกสมัย (อัลฮัรบี,มุหฺนี อัลมุห์ตาดญ์ ชาระอะ อัลมันฮัจญ์ .เล่ม3.)

ในบทบัญญัติของอิสลามย่อมมีเหตุผลเสมอ ไม่ว่าอิสลามจะมีการบัญญัติเรื่องใดก็ตามมะฮฺรก็เช่นเดียวกัน อัลฮุซัยลิกกล่าวว่า เหตุผลในการบัญญัติมะฮฺรนั้นเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของฝ่ายชายในการสมรสและการใช้ชีวิตฉันท์สามีภรรยา เป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่หญิง เป็นจุดเริ่มต้นของรากฐาน แห่งการดำเนินชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ เพื่อให้ความตั้งใจในการดำเนินชีวิตคู่ นั้นสมบูรณ์และเป็นการสมรสที่มั่นคง และเพื่อฝ่ายหญิงจะได้เตรียมตัวในสิ่งที่จำเป็นจากเครื่องแต่งกายและค่าใช้จ่ายอื่นๆในการสมรส (อัลฮุซัยลิก ฟิกฮุลอิสลามียะฮฺ วัอะอะดีลละตุฮฺ :หน้า 253)

อิสลามได้บัญญัติมะฮฺรไม่ใช่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างตัวผู้เป็นภริยากับสิ่งที่มีค่าของสามี แต่ มะฮฺรคือเกียรติแห่งความดีที่สูงส่งของหญิง ท่านบุรฮานุดดีนได้กล่าวว่า อิสลามได้บัญญัติมะฮฺรเพื่อให้เกิดความมีเกียรติแห่งการสมรสไม่ใช้บัญญัติมะฮฺรเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเสมือนกับราคาสินค้าจากการซื้อขาย หรือเป็นค่าจ้างจากการว่าจ้างเพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้วจำเป็นจะต้องระบุมะฮฺรก่อนสัญญาสมรสแต่สัญญาสมรสนั้นต้องใช้ได้โดยไม่ต้องระบุมะฮฺรในขณะทำสัญญาสมรส (บุรฮานุดดีน ฮิดายะฮฺ ชัรอะ บิดายะตุลมุบตะดี อัลอะมีรอตุลกูบรา : หน้า 434-435)

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกที่อัลลอฮฺﷻ ทรงสร้างมาล้วนแต่มีความสำคัญและค่าในตัวเอง ไม่ว่าสิ่งนั้น จะมีความแข็งแกร่งหรือมีความอ่อนโยน ผู้ชายและผู้หญิงก็เช่นเดียวกันทั้งสองมีความสำคัญและมีค่าที่แตกต่างกัน ถ้ามองถึงสภาพทั่วไปแล้ว ชายน่าจะใช้กำลังและแข็งแกร่งที่มีอยู่ บังคับและขู่ขู่เพื่อให้ได้นางมาครอบครอง แต่ด้วยความอ่อน โยนความมีค่าในตัวหญิง จึงทำให้ชายต้องจำยอมที่จะต้องสรรหาและสละในสิ่งที่มีค่าเพื่อแลกกับตัวนาง สิ่งนั้นคือมะฮฺรที่อิสลามได้กำหนดให้กับชายต้องมอบให้กับหญิงที่เขาสมรส อิสลามได้กำหนดมะฮฺรตามสภาพที่เป็นจริงและถูกต้อง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมนุษยทั้งโลก เป็นการเป็นความและรักษาปกป้องสิทธิซึ่งกันและกัน

บทบัญญัติของมะฮฺร

มะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบฝ่ายชายต้องจ่ายให้ฝ่ายหญิง เป็นมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน (อัลนาวาวี อัลมััจญ์มูฮฺ ชัรฮุลมัฮฺซับ 1996 เล่ม 18 หน้า 4) อิบน์ญุดตามะฮฺ กล่าวว่าอิสลามได้กำหนดมะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบในทุกครั้งที่การทำสัญญาสมรสโดยสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยา แต่ทว่าการระบุมะฮฺรในขณะทำสัญญาสมรสนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขในการทำให้สัญญาสมรสนั้นถูกต้องใช้ได้ (อิบนุญุดามะฮฺ อัลมุหฺนี มักตะบาตุลมานาร ฮียิปต์ 1367 หน้า 712) ดังคำตรัสของอัลลอฮฺﷻ ว่า

﴿ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً ﴾

(البقرة: 236)

ความว่า “ไม่มีบาปใดๆแก่พวกเจ้า ถ้าหากหย่าหญิง โดยที่พวกเจ้ายังมิได้แตะต้องพวกนางหรือได้กำหนดมะฮฺรใดๆแก่พวกนาง”

อัลลอฮ์ﷻ ได้ยกบาปจากการหย่าในการสมรสที่ไม่ได้ระบุมะฮฺร การหย่าหญิงจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ในกรณีที่สัญญามีความถูกต้องสมบูรณ์เท่านั้น ดังนั้นการสมรสโดยไม่ระบุมะฮฺรถือว่าใช้ได้ แต่ตามที่กล่าวมาแล้วว่า มะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบสามิต้องจ่ายให้ แก่ภรรยาอันเป็นผลของสัญญาสมรส หากไม่ได้ระบุมะฮฺรในสัญญาสมรส ก็เป็นหน้าที่ของสามีที่ต้องจ่ายมะฮฺรมิซัล เพราะการสมรสจะไม่มีมะฮฺรไม่ได้ ดังตรัสของอัลลอฮ์ﷻ ว่า

﴿ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً ﴾

(النساء: 24)

ความว่า “และได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าที่นอกเหนือจากนั้นในการที่พวกเจ้าจะแสวงหามาด้วยทรัพย์สินของพวกเจ้าในฐานะเป็นผู้สมรส มิใช่ในฐานะผู้ล่วงประเวณี ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนาง”

ผู้มีสิทธิในค่ามะฮฺร

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับค่ามะฮฺร มะฮฺรเป็นสิทธิของสตรี ฉะนั้นค่ามะฮฺรจึงเป็นสิทธิของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิครอบครองค่ามะฮฺรแต่เพียงผู้เดียว (อัล ชัรบีญี มุฆนี อัลมุห์ตาดญ์ ซาเราะฮ์อัลมันฮัจญ์ : 1975 หน้า 226)

มะฮฺรเป็นสิทธิของภรรยาคนเดียว โดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮฺรนั้น มะฮฺรเป็นสิ่งที่นางจะเอาไปใช้ในสิ่งที่จำเป็นที่นางจะเอาไปใช้ในสิ่งที่จำเป็นความต้องการ การของนาง (อับดุลการิมชัยดาน อัลมุฟซซัล ฟิ อะฮกามิลมัลละฮฺ : หน้า52)

อัลลอฮ์ﷻทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً ﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮฺรของนาง ด้วยความเต็มใจ”

การกำหนดอัตรามะฮฺร

นิติศาสตร์อิสลามได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮฺรเอาไว้ เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องความรวย ความยากจน และแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและคับแคบของแต่ละชนบทรณนิยมประเพณีในการปฏิบัติ ดังนั้นนิติศาสตร์อิสลามจึงปล่อยเอาไว้อย่างกว้างๆเพื่อปล่อยโอกาสให้แต่ละคนไปตามความสามารถของพวกเขาและตามสภาพของพวกเขา และประเพณีปฏิบัติของพวกเขา ด้วยบททุกตัวบทที่ได้มาในเรื่องนี้ระบุว่าการวางเงื่อนไขในมะฮฺร นอก จากว่าสิ่งหนึ่งที่มีค่า โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความมากหรือน้อย ดังนั้นจึงอนุญาตให้แม้จะเป็นแหวนที่ทำด้วยเหล็กสักรวงหนึ่งหรืออินทผลัมหนึ่งถ้วย หรือด้วยสอนคัมภีร์ของอัลลอฮ์ หรือสิ่งที่คล้ายๆกัน ทั้งนี้เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมหรือพอใจ (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฟิกฮุซซุนนะฮฺ : หน้า 214)

อัตราต่ำสุดของมะฮฺร

นักกฎหมายอิสลามได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดของมะฮฺร ห้าทัศนะดังนี้

- 1.ทัศนะมัซฮับฮะนะฟี กล่าวว่า มะฮฺรที่น้อยที่สุดนั้นคือ สิบดิรฮัม (เชากานี นัยลุลเอาฏอร มุศอวฟาอัลฮิลลี , เล่ม 6 หน้า 167)
- 2.ทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ กล่าวว่า มะฮฺรที่น้อยที่สุดนั้นคือ สามดิรฮัม หรือ หนึ่งส่วนสี่ดีนาร์หรือที่เหมือนกับทั้งสอง จากสิ่งที่สามารถตีราคาได้จากสิ่ง ของต่างๆหรือทุกสิ่งที่สะอาดไม่เป็นสิ่งที่สกปรกในด้านกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งมีค่าจากสิ่งของต่างๆ หรือสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายถือว่าใช้เป็นประโยชน์ได้ ไม่ใช่เครื่องดนตรี หรือเป็นสิ่งที่สามารถจะรับมอบให้กับภริยาได้ มีลักษณะ ชนิด และจำนวนที่ชัดเจน
- 3.ทัศนะมัซฮับชาฟีอี และหัมบะลี ได้กล่าวว่า ทุกสิ่งที่ถูกเรียกว่าทรัพย์สิน หรือทุกสิ่งที่สามารถตีราคาด้วยทรัพย์สินได้ ถือว่าใช้เป็นมะฮฺรได้ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ(อัลนะวาวีย์ อัลมัจญมูฮฺ ชัรฮุลมัซฮับ : หน้า482)
- 4.ท่านอิบนุอูษาม กล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นสิ่งของใช้เป็นมะฮฺรได้ ถึงแม้จะเป็นเมล็ดงา ก็ตาม (อิบนุอูษาม มุหัลลี อัลนัศร วาลเชากี เล่ม 15 หน้า: 1687)
- 5.ทุกสิ่งที่มีราคาใช้เป็นมะฮฺรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเอง หรือสิ่งมีราคาที่มีลักษณะเดียวกัน (อิบนุ กัยยิม ชาดลุมุอาส ฟิ ฮุกมฺ คัยรุลอียาด , หน้า : 178)

ไม่มีการกำหนดอัตรามะฮฺรสูงสุดของมะฮฺร

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการกำหนดอัตรามะฮฺรต่ำสุดของมะฮฺร แต่ไม่มีความขัดแย้งกันในการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮฺร ดังนั้นอัตรามะฮฺรจำนวนเท่าไรก็ได้ที่คู่สามีภริยาที่มีความพึงพอใจอิบนุญดามะฮฺกกล่าวว่า สำหรับอัตราสูงสุดของมะฮฺรนั้นไม่มีการกำหนดโดยมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม (อิบนุญดามะฮฺ, อัลมุขนี ,หน้า: 681)

1.2.สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮฺรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา

จากการศึกษาเรื่อง มะฮฺรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิถล อำเภอมือ จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเลือกสัมภาษณ์ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแล้ว ยี่สิบครอบครัว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหามะฮฺรการปฏิบัติใช้จริงในสังคม ตำบลลิถล อำเภอมือ จังหวัดยะลา สรุปผลการ วิจัยดังนี้

1.ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮฺร ส่วนใหญ่แล้วครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของมะฮฺรตามบทบัญญัติในกฎหมายอิสลามพอสมควร สามารถบอกความหมายของมะฮฺร สิทธิการเรียกมะฮฺรร่วมกับการกำหนดสิ่งที่สามารถมากำหนดเป็นมะฮฺรได้

2.ด้านผู้ที่มีบทบาทและสิทธิในการกำหนดมะฮฺร ส่วนใหญ่แล้วครอบครัวที่มีบุตรสาวที่แต่งงานแล้วสามารถที่จะอธิบายและเข้าใจในบทบาทและสิทธิของตัวบุคคลในการกำหนดมะฮฺร รวมถึงอำนาจการครอบครองมะฮฺร

3.ด้านสภาพและปัญหาในการกำหนดมะฮฺร ส่วนใหญ่แล้วครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว สามารถมองเห็นสภาพและปัญหา และอธิบายสภาพที่เป็นจริงในสังคม ที่มีผลต่อการนำไปใช้จริงในการกำหนดมะฮฺร โดยจะอธิบาย ถึงสังคมปัจจุบันการกำหนดมะฮฺรจะมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยใช้การศึกษา ฐานะฝ่ายผู้หญิงและตำแหน่งทางสังคมของฝ่ายหญิงเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้เกิดปัญหาการแต่งงานช้าลงในหมู่หนุ่มสาว เกิดปัญหานี้ขึ้นหลังแต่งงาน สืบเนื่องจากมะฮฺรสูง มีการหนีไปแต่งงาน หรือไม่ก็อยู่แบบไม่แต่งงาน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อครอบครัวและสังคมต่อไป

2.อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากกลุ่มตัว อย่างที่ได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับมะฮฺรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิมตำบลลิถล อำเภอมือ จังหวัดยะลา พบว่าไม่สอดคล้องตามกฎหมายอิสลาม โดยกฎหมายอิสลามแล้ว กำหนดไว้ว่า

1. มะฮฺรคือทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรส จากการ ศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว จะเรียกค่ามะฮฺรเป็นเงินตรา โดยจะระบุค่ามะฮฺรเป็นเงิน และทรัพย์สินที่มีค่าเช่น ทองรูปพรรณ ที่ดิน เป็นต้น

2. มะฮฺรเป็นสิทธิของภรรยาเพียงผู้เดียวเท่านั้น จากการศึกษพบว่า มะฮฺรที่ฝ่ายชายมอบให้ฝ่ายหญิงในการสมรส ฝ่ายหญิงเป็นผู้ครอบครองในมะฮฺรทั้งหมด แต่จะมีบ้างที่ภรรยาจะมอบให้กับบิดามารดา เพื่อเป็นการตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีการสมรส

3.การกำหนดค่ามะฮฺรตามกฎหมายอิสลามไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความสามารถของสามี และให้คำนึงถึงความเหมาะสม ความบารอเกาะฮฺที่เป็นฮิกมะฮฺหลังจากที่ได้แต่งงานแล้ว จากการศึกษครั้งนี้ การกำหนดมะฮฺรในตำบลลิถล อำเภอมือ จังหวัดยะลา มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยใช้สภาพของฝ่ายหญิงเป็นที่ตั้ง เช่น มีการกำหนดมะฮฺรตามการศึกษาฐานะ หน้าที่การงานของฝ่ายหญิงและตำแหน่งทางสังคมของครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นตัวกำหนดค่ามะฮฺร ซึ่งมีผลต่อความสามารถของฝ่ายชายในการหามะฮฺร ทำให้หนุ่มสาวแต่งงานกันช้าลง มีหนี้สินที่เกิดจากมะฮฺรตามมาหลังแต่งงาน และมีการแต่งงานที่ไม่ผ่านจากการยินยอมของครอบครัวมากขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ให้ข้อ เสนอแนะไว้ว่า การกำหนดอัตรามะฮฺรไม่ควรให้มีอัตราที่สูงเกินไป และให้เหมาะสมด้วยกันทั้งสองฝ่าย ตลอดจนไม่ควรกำหนดอัตรามะฮฺรตามกระแสของสังคม ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายได้มีการแต่งงานและอยู่ด้วยกันในชีวิตคู่อย่างมีความสุขและน่าควรคำนึงถึง

- 1.ให้คำนึงถึงความรักของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง
- 2.ให้คำนึงถึงสภาพของฝ่ายชาย
- 3.ให้คำนึงถึงความบารากะฮฺและอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- สมาคมศิษย์เก่าอาหรับแห่งประเทศไทย. 2542. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย. อัลมะดีนะฮฺ : ศูนย์ กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- มัสลัน มาหะมะ. แต่งงานง่าย ชินายาก. มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- อิสมาแอ อาลี. 2545. กฎหมายอิสลามเบื้องต้น. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยเขตปัตตานี.
- อรุณ บุญชม. ม.ป.ป. อัลฟิกฮฺ (นิติศาสตร์อิสลาม). เล่ม 4. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.
- al-Dādir Abī al-Baroqah . 1392. Shar al-Saqhir Egypt Dar al-maā-rif.
- al-Dusuqi Samsudin bin Muhammad. 1998. Hashiah. al-Dusuqiah al-Sharal Kabir.Egypt Dar al-maa-rif.
- Ibnī Kuddāmah .1367 . Al – mughny Egypt Maqtabatul manār.
- Muhammad Ibnu Ali shukany. Nailu al-awtar . Egypt .
- al-Nāwāwi 1996. Al-Mujmusharmuhazab. Bierut : Dar-fikir.
- Sayyid Qutub. 1917. Fi Zilal al-qurān . Dār al shuq.
- al-Shafie. 1973. Al-um. Bierut Dar-Ma’aarif
- หนังสือที่แปล
- ยูซุฟ กัอ์รฎอวี.ทะเลสาบและหะรอมในอิสลาม. พิมพ์ ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลามกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์
- ยะโกบ เสมอภพ 2549. การศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮฺรกรณีศึกษาอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- มะลักกี กาเจ 2548. ศึกษาเปรียบเทียบมะฮฺรในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์